

УДК 615.9:615.07:615.212.7:54-438
© Ковальська О.В., Мамаїна О.О., 2012

ВИДІЛЕННЯ ДОКСАЗОЗИНУ ОРГАНІЧНИМИ РОЗЧИННИКАМИ З БІОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Ковальська О.В., Мамаїна О.О.

Національний фармацевтичний університет України

Вступ. При проведенні сучасної судово-медичної експертизи однією з важливих проблем є вибір ефективних та економічних методів виділення лікарських препаратів з біологічного матеріалу.

Найбільш широко розповсюджені методи екстракційного виділення лікарських речовин, особлива увага приділяється вибору екстрагентів в залежності від їх гідро-ліпофільних властивостей: гідروفобний розчинник хлороформ легко екстрагує речовини у молекулярній формі, амфіфільний розчинник ацетон виділяє лікарські речовини в іонізованій та молекулярній формі[3,5].

У сучасних дослідженнях біологічних об'єктів на наявність лікарських речовин використовують багатостадійні, довготривалі та недостатньо ефективні методи виділення без урахування властивостей індивідуальних отрут або обмежених груп речовин.

Доксазозин як α_1 -адреноблокатор характеризується не лише фармакологічною дією, а і токсичними ефектами при передозуванні, самолікуванні та може викликати інтоксикації організму і летальні випадки, тому розробка методів його дослідження у біологічних об'єктах є актуальною проблемою[6-8].

Мета дослідження – розробка ефективних методик виділення доксазозину органічними розчинниками – ацетоном та хлороформом з тканини печінки трупів з урахуванням індивідуальних властивостей лікарської речовини.

Новизна дослідження обумовлена відсутністю систематичних даних відносно поведінки доксазозину при ізолюванні його різними екстрагентами з біологічного матеріалу, вибору оптимальних умов очищення екстрактів від домішок.

Дослідження виконано у відповідності з планом науково-дослідних робіт Національного фармацевтичного університету “Хімічний синтез і аналіз біологічно-активних речовин, створення лікарських засобів синтетичного походження”, номер державної реєстрації 0103U000475 та Проблемної комісії “Фармація” МОЗ і АМН України.

Матеріали та методи дослідження. Пробопідготовка тканини печінки трупа до екстракції доксазозину хлороформом включала подрібнення біологічного матеріалу ножицями до часток розміром 0,3-0,5 см; руйнування клітин та зв'язування води, яка знаходиться у клітинах та міжклітинному просторі; руйнування зв'язків “білок-отрута” та переведення речовин в неіонізований стан, оптимальний для розчинення в хлороформі[5].

Підготовлені модельні суміші 10,0 г тканини печінки тварини та 0,2 мг доксазозину мезилату, а також контрольні проби залишали на 24 год при кімнатній температурі. Через добу до проб додавали по 15-20 г безводного натрію сульфату та розтирали у ступці до утворення сипкої маси.

Згідно з даними літератури при порівнянні ре-

зультатів статичного та динамічного режимів екстрагування лікарських речовин хлороформом було встановлено, що чотириступенева екстракція (послідовна екстракція) та безперервна екстракція через скляну колонку мають незначні відмінності у значеннях виходу речовини. Чотириступенева екстракція більш проста та економічна при виконанні, що обумовлює її вибір[5]. Екстрагування доксазозину проводили після настоювання чотири рази по 20 хв з об'ємами хлороформу по 25 мл з наступним фільтруванням через фільтр, змочений хлороформом з 1,0 г безводного натрію сульфату.

Хлороформні витяжки упарювали на водяній бані до сухого залишку, який розчиняли в 20 мл 0,1 М розчині кислоти хлористоводневої. Домішки тричі екстрагували гексаном порціями по 5 мл, гексанову фазу не досліджували. Після підлогування водних фаз 25% розчином амонію гідроксиду до рН 9-10 доксазозин-основу екстрагували хлороформом двічі по 10 мл. Водно-хлороформні емульсії руйнували центрифугуванням 6000 об/хв протягом 10 хв.

Отриману хлороформну фазу упарювали на водяній бані до сухого залишку, який розчиняли у етанолі, після чого кількісно переносили в мірну колбу місткістю 5 мл та доводили до мітки етанолом.

Для очищення етанольних розчинів доксазозину використовували метод тонкошарової хроматографії (ТШХ). Оптимальні умови хроматографування: система рухомих розчинників – хлороформ-ацетон (8:2); хроматографічні пластини Сорбфл ПСТХ-АФ-А; проявник – реактив Драгендорфа за Мунье, (чутливість проявнику –1-3 мкг речовин у пробі); $Rf_{\text{доксазозину}} = 0,54-0,56$, домішки - на лінії старту або на лінії фінішу[1].

Для кількісного визначення доксазозину в екстрактах застосовували УФ-спектрофотометричний метод при використанні спектрофотометру СФ-46, кювети товщиною 10 мм; $\lambda_{\text{max}} 250 \pm 1$ нм.

Вміст препарату розраховували за рівнянням градувального графіку $C = 0,001 + 8,99 A$, де C – концентрація доксазозину у стандартному розчині, мкг/мл, A – оптична густина. Інтервал лінійності градувального графіку складав у діапазоні концентрацій 1,0 – 8,0 мкг/мл; нижня межа визначення – 0,9 мкг/мл[2]. Як розчин порівняння використовували розчин, отриманий при аналізі контрольної проби. Оптична густина розчину порівняння, отриманого з контрольного дослідження, не перевищувала 0,05 одиниць оптичної густини.

Ізолювання доксазозину ацетоном з тканини печінки трупа проводили за наведеною вище методикою чотириступеневої екстракції, але без руйнування клітин та зв'язування води безводним натрію сульфатом, враховуючи здатність ацетону розчиняти ліпідні та білкові фрагменти мембран клітин.

Результати дослідження та їх обговорення.

Отримані дані наведені в табл. та свідчать про відтворюваність результатів визначення доксазозину за розробленими методиками виділення з біологіч-

ного матеріалу при застосуванні екстракції хлороформом та ацетоном, що підтверджується метрологічними характеристиками.

Таблиця. Результати виділення доксазозину органічними розчинниками з тканини печінки труп (n = 5, P = 95%)

Внесено, мг	Виділено доксазозину, %	Метрологічні характеристики					
		X	S ²	S	S _x	Δx	ε
Виділення хлороформом							
0,2	33,9 – 37,4	35,6	1,99	1,41	0,63	1,75	4,91
Виділення ацетоном							
0,2	29,5 – 32,8	31,1	1,77	1,33	0,59	1,65	5,27

Результати дослідження будуть застосовані при розробці схем спрямованого або неспрямованого аналізу біологічних об'єктів на доксазозин та його суміші з іншими лікарськими речовинами.

Розроблені методики можуть бути запропоновані для впровадження в практику роботи бюро судово-медичної експертизи, токсикологічних центрів, клінічних лабораторій по вивченню лікарських речовин у біологічних об'єктах.

Висновки:

1. В результаті проведених досліджень розроблено методики виділення доксазозину з біологічного матеріалу екстракцією хлороформом та ацетоном.

2. Визначено умови ефективного очищення хлороформних та ацетонових витяжок з біологічного матеріалу методом рідинної екстракції домішок гексаном та ТШХ-методом в розроблених умовах хроматографування.

3. Встановлено, що екстракція доксазозину ацетоном та хлороформом з біологічного матеріалу дозволяє визначити $31,1 \pm 5,3\%$ та $35,6 \pm 4,9\%$ речовини відповідно.

4. Розроблені методики можуть бути запропоновані для впровадження в практику роботи бюро судово-медичної експертизи, токсикологічних центрів, клінічних лабораторій по вивченню лікарських речовин у біологічних об'єктах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ковальська О.В. Вибір оптимальних умов аналізу блокторів α_1 -адренорецепторів у біологічних об'єктах методом тонкошарової хроматографії / О.В. Ковальська, О.О.Маміна //Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л.Шупика - 2011.– Вип. 20. Кн.3. – С.496-503.
2. Ковальська О.В. Застосування спектральних методів в аналізі доксазозину, придатних для хіміко-токсикологічних досліджень / О.В. Ковальська, О.О.Маміна //Український медичний альманах - 2011. – Т.14. - № 1. - С.106-108.
3. Маміна О.О. Порівняльна оцінка методів ізолювання «лікарських» отрут основного характеру з біологічних об'єктів /О.О. Маміна // Фармацевт. журн. – 2001. - № 5.- С.70-74.
4. Маміна О.О. Порівняльна оцінка методів очищення хлороформних витяжок з біологічного матеріалу / О.О. Маміна, В.В.Болотов //Фармацевт. журн. – 2006.-№ 5. - С.81-85.

лу / О.О. Маміна, В.В.Болотов //Фармацевт. журн. – 2006.-№ 5. - С.81-85.

5. Маміна О.О. Пробопідготовка при ізолюванні отрут основного характеру з тканини печінки трупа хлороформом / О.О. Маміна, В.В. Болотов // Запорозький мед. журн. - 2006. - № 5. - С.38-41.

6. Машковский М.Д. Лекарственные средства / М.Д. Машковский – М.: ООО «Изд-во «Новая волна», 2010.– 1216 с.

7. Топчій І.І. Роль доксазозину в лікуванні хворих на діабетичну нефропатію з артеріальною гіпертензією / І.І.Топчій, В.П. Денисенко, А.О. Несен// Врач. практ. - 2006. - № 2. - С. 45—49.

8. Clarke E.J.C. Isolation and Identification of Drugs in Pharmaceuticals, Body Fluids and Postmortem Material / E.J.C. Clarke. - London: The Pharm.Press, electronic version, 2005.

Ковальська О.В., Маміна О.О. Виділення доксазозину органічними розчинниками з біологічного матеріалу // Український медичний альманах. – 2012. – Том 15, № 1. – С. 63-64.

Проведено екстракцію доксазозину ацетоном та хлороформом з печінки трупа, очищення екстрактів гексаном та методом тонкошарової хроматографії, кількісне визначення доксазозину методом УФ-спектрофотометрії.

Екстракція доксазозину ацетоном та хлороформом з біологічного матеріалу дозволяє визначити - $31,1 \pm 5,3\%$ та $35,6 \pm 4,9\%$ речовини відповідно.

Ключові слова: доксазозин, екстракція ацетоном та хлороформом з біологічного матеріалу.

Ковальская Е.В., Мамина Е.А. Выделение доксазозина органическими растворителями из биологического материала // Украинский медицинский альманах. – 2012. – Том 15, № 1. – С. 63-64.

Проведено екстракцію доксазозина ацетоном і хлороформом із печінки трупа, очистка екстрактів гексаном і методом тонкослойної хроматографії, кількісне визначення доксазозина методом УФ-спектрофотометрії.

Екстракція доксазозина ацетоном і хлороформом із біологічного матеріалу дозволяє визначити - $31,1 \pm 5,3\%$ і $35,6 \pm 4,9\%$ речовини відповідно.

Ключевые слова: доксазозин, екстракція ацетоном і хлороформом із біологічного матеріалу.

Kovalska O.V., Mamina O.O. The extraction of doxazosin by organic solvents from biological material // Український медичний альманах. – 2012. – Том 15, № 1. – С. 63-64.

The extraction of doxazosin by acetone and chloroform from liver of corpse, purifying extracts by hexane and Thin-layer Chromatography – method, quantitative determination of doxazosin with UV-spectrophotometry – method has been conducted.

The extraction of doxazosin by acetone and chloroform from biological material permit to determine - $31,1 \pm 5,3\%$ and $35,6 \pm 4,9\%$ of substance accordingly.

Key words: doxazosin, extraction by acetone and chloroform from biological material.

Надійшла 14.11.2011 р.
Рецензент: проф. Л.В.Савченкова